

İNGİLİZCE HAZIRLIK OKULLARI PROGRAMLARINDA BELİRLİ AMACA YÖNELİK İNGİLİZCE AÇISINDAN İÇERİK SEÇİMİ VE DÜZENLENMESİNE İLİŞKİN SORUNLAR

Y. Doç. Dr. Necmiye KARATAŞ*

Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU**

GİRİŞ

Program geliştirme süreçlerinde amaçların belirtilmesinden sonra ikinci önemli aşama amaçlara uygun içeriğin seçimi ve düzenlenmesidir.

Variş'a göre "muhteva" program geliştirme sürecinin tümlecidir ve eğitim amaçlarının gerçekleşmesi için yararlanılan bir kaynaktır (Variş, 1988, s. 155). Ancak içeriğin seçilmesi belirli bir öğretim durumunda öğretimin etkili olarak yürütülmesi için yeterli değildir. Seçilmiş olan içeriğin sınıfta karışıklığa sebep olmadan işlenmesini sağlamak için düzenlenmesi gerekir (Doğan, 1982, s. 163).

İçerik öğrenilecek bilgi, beceri, tutum ve değerler olabilir (Nicholls ve Nicholls, 1983, s. 48).

Aynı amaçları gerçekleştirmek üzere değişik pekçok içerikler seçilebilir. Karışıklığa neden olmamak için içerik seçiminde bazı kriterlerin gözönünde bulundurulması gerekir. Bu kriterler şunlardır.

1- Geçerlilik Kriteri : İçeriğin geçerli olması için özgün veya gerçek olması gerekir. Herşeyin hızla ilerlediği çağımızda okullarda okutulan konuların modasının çok çabuk geçmesi doğaldır. Bu nedenle öğretmenlerin de içerik seçerken dikkatli olmaları ve kendi alanlarındaki güncel gelişmeleri takip edip içeriği ona göre seçmeleri gerekir. Ayrıca içerik veya yöntemin geçerliliği bunların kullanımı ile amaçlarının gerçekleşmesine bağlıdır. Kullanılan içerik ve yöntemlerle programın başında belirtilen amaçlar gerçekleşiyorsa, bu içerik ve yöntemler geçerlidir.

2- Önemlilik Kriteri : İçeriğin seçiminde diğer bir kriter de önemliliktir. Okullarda öğrencilere kapsamlı bir şekilde ansiklopedik bilgi yüklemek yerine onları düşünmeye, problem çözmeye, öğrenilenleri yeni durumlara uygulamaya ve genelleme yapmaya yönlendiren bilgiler, prensipler verilmelidir. Titizlikle seçilmiş temel fikirler, prensipler öğretilmeli ve bunların tam anlamıyla kavranılması için yeterli zaman ayrılmalıdır.

* Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

** Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

3- *İlgi Kriteri* : İçeriğin seçiminde öğrencinin ilgisi önemli bir kriterdir. Ancak bu kriteri içerik seçiminde çok dikkatli kullanmak gerekir. Salt öğrenci ilgisine göre hazırlanan bir program yanında öğrencinin ilgisini tamamen gözardı eden bir program da kısıtlayıcı olur. Şunu unutmamak gerekir ki öğrencilerin ilgileri iyi bir programla artırılıp geliştirilebilir.

4- *Öğrenilebilirlik Kriteri* : Programa dahil edilen tüm içeriğin öğrenciler tarafından öğrenilebilir olması gerekir. Ancak bu kriteri sağlamak her zaman mümkün olmaz, buradaki esas sorun içeriğin öğrencilerin yeteneklerine göre uyarlanmasıdır. İçerik değişik düzeydeki öğrencilere uygun olmalıdır (Nicholls ve Nicholls, 1983: 51-54).

Bu belirtilen kriterler içerik seçiminde gözönünde bulundurulmalıdır. İdeal olarak, seçilen içeriğin tüm bu kriterleri içermesi istenir ancak bazı durumlarda bu kriterlerden bazıları diğerlerine oranla daha ağırlıkta olabilir. Okullarda, özellikle orta dereceli okullarda, içerik programın en önemli unsuru olarak görülür. İçeriğe gereken önemin verilmemesi, içeriğin belli kriterlere göre seçilip düzenlenmemesi, program amaçlarının gerçekleşmesini engelleyebilecektir.

BELİRLİ AMACA YÖNELİK DİL ÖĞRETİMİNDE İÇERİK SEÇİMİ

Dil öğretiminde, özellikle belirli amaca yönelik dil öğretiminde ders materyali geliştirilmesi, üzerinde durulması gereken konulardan bir tanesidir. Belirli amaca yönelik dil öğretiminde öğretmenlerin zamanlarının büyük bir kısmını materyal geliştirme ve hazırlama almaktadır (Hutchinson ve Waters, 1989, s.106). Çünkü belirli amaca yönelik dil öğretiminde öğrencilerin kendi özel ilgi alanlarına yönelik materyalleri piyasada bulmak mümkün değildir. Uygun materyal bulunsa bile bazı ithal ve döviz kısıtlamalarından dolayı bu materyalleri elde etmek her zaman kolay olmayabilir. Bu ve bunun gibi birçok nedenden dolayı belirli amaca yönelik dil öğretimi ile uğraşan öğretmenler genellikle kendi materyallerini kendileri hazırlamak durumunda kalmaktadırlar (Ghani, 1993, s.42).

Belirli amaca yönelik olarak hazırlanan İngilizce ders kitaplarının düzeyi öğrencilerin düzeyinin altında veya üstünde olabilir. Hem dil açısından hem de konu alanı açısından öğrencilerin düzeyine uygun materyal bulmak zordur.

Hutchinson ve Waters bu konuda şöyle bir çözüm önerisinde bulunmaktadırlar:

"Bu problemin çözümü öğrencilerin ve öğretmenlerin aşına oldukları muhtevayı seçmek ve ayrıca bu materyalleri daha ilginç hale getirmektir. Diğer bir deyişle materyallere yeni bir boyut kazandırmaktır. Ancak bu şekilde muhteva daha güdüleyici olacak ve materyalin kabul edilebilirliği artacaktır (Hutchinson ve Waters, 1983, s.113).

Strevens muhtevanın şu hususları içermesini önermektedir :

1. Materyaller gerçekçi olmalı, yani öğretmenler tarafından kullanımı kolay; öğrenciler tarafından kolaylıkla öğrenilebilir olmalı ve kolaylıkla ulaşılabilir nitelikte olmalıdır.
2. Materyal öğrencinin amaçlarına, yaş grubuna ve düzeyine uygun olmalıdır.
3. Muhteva öğrencinin ilgisini çekecek değişik konular içermelidir.
4. Materyal öğrenciye dil öğrenirken gelişme kaydettiğini hissettirmelidir.
5. Materyal dil öğretiminde kullanılan yaklaşıma ve öğretmenin tutumuna paralel olmalıdır (Strevens, 1977, s.27).

Belirli amaca yönelik İngilizce öğretiminin en büyük kısıtlamalarından biri yeterli düzeyde uygun materyalin olmayışından kaynaklanmaktadır. Bunun nedeni belirli amaca yönelik İngilizce öğretiminin genel amaçlı İngilizceye kıyasla çok daha sonraları ortaya çıkmış olmasıdır (Chamberlain ve Baumgardner, 1988, s.43).

Belirli amaçlı dil öğretiminde iletişimsel yaklaşımı savunanlar özgün materyal (authentic material) kullanımı öngörmektedirler. Materyalin öğrencinin uzmanlık ve/veya ilgi alanına yönelik özgün materyallerden seçilmesi öğrencide güdülenmeyi de artırabilecektir.

Üniversitelerimizde genel amaçlı dil öğretiminin ağırlıkta olduğu programlarda gramer öğretiminde geniş ölçüde yer verilmektedir. Ancak günümüzde yaygınlaşan belirli amaçlı ya da özel amaçlı dil etkinlikleri içeriğinin seçiminde daha titizlikle davranılması gerekmektedir. İşlevselliğine karşın belirli amaca yönelik İngilizce eğitiminin, bütün konu alanları için yeterli kaynakların bulunmayışı ve öğretim elemanlarının bu konuda yeterince eğitilmemiş olmaları nedeniyle etkili bir biçimde yapılmadığı söylenebilir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi ve Gaziantep Üniversitesi Hazırlık Okulları öğrenci ve öğretim elemanlarına uygulanan anketlerde içerikle ilgili bazı sorular ve yanıtlar şu şekildedir:

Tablo 1.

İçerik Düzenlemesinde Öğrencilerin Alanlarına Yönelik İçeriklere Ağırlık Veriliyor mu?

	SEÇENEKLER			
	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Öğrenciler	51	113	657	874
%	6.21	13.76	80.02	100
Öğretim Elemanı	9	41	64	124
%	7.89	35.96	56.14	100
N=935	$\chi^2_H=37.80$	sd=2	MD=0.05	$\chi^2_T=5.99$

Cevapsız : öğrenci=53, Öğretim Elemanı=10

Grupların içerik düzenlenmesinde öğrencilerin alanlarına yönelik içeriklere ağırlık verilip verilmediği konusundaki görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu yapılan kıkare analizi sonunda belirlenmiştir. Bu konuda grupların farklı görüş belirtmeleri her iki grubun program içeriğini farklı yorumlamasından kaynaklanıyor olabilir.

Tablo 2.
İçerik Seçilirken Genel Amaca Yönelik
ve Belirli Amaca Yönelik Uygulama Dikkate Alınmalı Mıdır?

SEÇENEKLER				
	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Öğrenciler	576	199	63	838
%	68.73	23.74	7.51	100
Öğretim Elemanı	90	23	8	121
%	74.83	19.00	6.61	100
N=959	$\chi^2_H=1.628$	sd=2	MD=0.05	$\chi^2_T=5.99$

Cevapsız : öğrenci=36, öğretim elemanları=3

Hazırlık Okulu program içeriği seçilirken genel amaçlı ve/veya belirli amaçlı İngilizce uygulamasının dikkate alınıp alınmaması konusunda öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını saptamak amacıyla yapılan kıkare analizi sonunda örnekleme giren grupların görüşleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. İçerik seçilirken genel amaca yönelik ve belirli amaca yönelik uygulamanın dikkate alınıp alınmaması konusunda öğrenci ve öğretim elemanlarının benzer görüşte olmaları, grupların bu tür uygulamanın önemini vurguladıkları biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 3.
Derlerde İşlenen Konuların Öğrencilerin Bilim Meslek Alanlarıyla İlişkisi

SEÇENEKLER				
	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Öğrenciler	20	448	336	804
%	2.48	55.72	41.79	100
Öğretim Elemanı	54	6	59	119
%	45.37	5.04	49.57	100
N=923	$\chi^2_H=293.441$	sd=2	MD=0.05	$\chi^2_T=5.99$

Cevapsız : Öğrenciler = 70, Öğretim elemanları = 5

Derslerde işlenen konuların öğrencilerin bilim meslek alanlarıyla ilintili yada ilintisiz olduğunu belirten öğrenci ve öğretim elemanları görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu yapılan kıkare analizi sonunda ortaya çıkmıştır. Bu farklılık grupların Bilim meslek alanlarıyla ilgili konuları tam olarak değerlendirememelerinden ve grupların derslerde işlenen konuların içerikleriyle 'öğrencilerin bilim-meslek' alanları arasında bağ kuramamalarından kaynaklanabilir.

Tablo 4.
İçeriğin Bilim-Meslek Alanına
Yönelik Olmasının Üst Sınıflarda Öğrenciye Yararı

	SEÇENEKLER			
	Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
Öğrenciler	568	222	28	818
%	69.43	27.13	3.42	100
Öğretim Elemanı	8.2	13	23	123
%	70.70	10.56	18.69	100
N=941	$\chi^2_H=57.819$	sd=2	MD=0.05	$\chi^2_T=5.99$

Cevapsız : Öğrenciler = 56, Öğretim elemanları = 1

Hazırlık Okulunda içeriğin öğrencinin bilim-meslek alanına yönelik olarak seçilmesinin öğrencilere üst sınıflarda daha yararlı olup olmayacağına ilişkin öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan kıkare analizi sonunda grupların görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri arasındaki bu farklılığa karşın grupların görüşlerinin içeriğin bilim-meslek alanına yönelik olmasının üst sınıflarda öğrenciye yararlı olacağı yönünde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir.

SONUÇLAR

* Öğrenci ve öğretim elemanları Hazırlık Okulu programlarının içerik düzenlemesi konusunda istatistiksel olarak farklı görüşler belirtmişlerdir. Öğretim elemanları görüşleri, Hazırlık Okulu içerik düzenlemesinin genel amaç ağırlıklı olduğu yönünde yoğunlaşırken; öğrencilerin görüşleri Hazırlık Okulu program içeriklerinin yalnızca genel amaçlı olduğu yönünde yoğunlaşmaktadır. Hazırlık Okulu programı içeriklerinin genel amaçlı ağırlıklı olduğu anlaşılmaktadır.

* Öğrencilerin görüşlerine göre içerik düzenlemesinde öğrencilerin alan-

larına yönelik içeriklere ağırlık verilmemektedir. Öğretim elemanlarının görüşlerine göre kısmen ya da hiç yer verilmemektedir.

* Grupların görüşleri arasındaki farka karşın içeriğin kullanılan ders kitaplarının içerik düzenlemesine göre yapıldığı anlaşılmaktadır.

* Öğrenci ve öğretim elemanları Hazırlık Okulları program içeriğinin, öğrencinin kendi bilim-meslek alanına kısmen ya da tamamen yönelik olarak seçilmesi görüşündedirler.

* Öğrenci ve öğretim elemanlarının çoğunluğu içerik seçilirken genel amaca yönelik uygulamanın gözönünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedirler.

* Derlerde işlenen konuların öğrencilerin bilim-meslek alanlarıyla ilintisi konusunda öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri arasında anlamlı farklar göze çarpmaktadır.

* İçeriğin Bilim-Meslek alanına yönelik olmasının üst sınıflarda öğrencinin yararına olacağı görüşü yaygındır.

ÖNERİLER

* Hazırlık Okulları programlarının içerik düzenlemesinde öğrencilerin Bilim-Meslek alanına yönelik içeriklere yer verilmelidir.

* Hazırlık Okulu programlarının içeriği seçilirken genel amaca yönelik ve belirli amaca yönelik dil öğretimi uygulaması gözönünde bulundurularak içerik düzenlemesinde genel amaçlı ve belirli amaçlı İngilizce öğretimine eşit oranda ağırlık verilmelidir.

* Derlerin içeriği seçilirken öğrencilerin ilgisini çekecek kendi konu alanlarına yönelik içeriklere ağırlık verilmelidir.

Kaynakça

- Chamberlain, D., Baumgardner, R.J. (1988) ESP in the classroom: Practice and evaluation. Modern English Publications and the British Council.
- Doğan, H. (1982). Analiz ve Program Hazırlama. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 120.
- Ghani, S.A. (1993). "ESP Reading Some Implications for the Design of Materials". FORUM. Vol. 31. No: 4.
- Hutchinson, T., Waters, A. (1983) "How Communicative is ESP?". Practical Papers in English Language Education. S:1-8. University of Cancaster.
- Hutchinson, T., Waters, A. (1987). English for Specific Purposes. Cambridge University Press.
- Nicholls, A.H. (1983). Developing a Curriculum: A Practical Guide. George Allen and Unwin Publishers Ltd.
- Stevens, P. (1977). New Orientations in the Teaching of English. Oxford University Press.
- Variş, F. (1988). Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler. Ankara : Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları. No: 157.